

Мирослава Гурик

кандидат історичних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет
Тернопіль, Україна
ORCID: 0000-0001-5864-4931

Лубкович Наталія

кандидат історичних наук, старший викладач
Західноукраїнський національний університет
Тернопіль, Україна
ORCID: 0009-0008-7548-7104

**БЮРОКРАТИ ТА ПОЛІТИКИ: КОМУНІКАЦІЯ В УМОВАХ
ЛІБЕРАЛЬНО – ДЕМОКРАТИЧНОГО ВІДСТУПУ**

Актуальність. Упродовж останніх двох десятиліть спостерігається зростання явища демократичного відступу (backsliding), коли обрані лідери поступово підривають демократичні інститути, зберігаючи при цьому фасад демократичного урядування. В умовах таких процесів особливої ваги набуває характер взаємодії між політиками та бюрократією. Бюрократи, як виконавці державної політики, опиняються між обов'язком нейтрального адміністрування і моральною відповідальністю перед громадянами. У даній роботі досліджуються особливості бюрократично-політичної комунікації в епоху ліберально демократичного відступу.

Демократичний відступ визначається як поступова ерозія демократичних норм, зокрема підлив незалежності судочинства, свободи ЗМІ, плюралізму та системи стримувань і противаг. На думку Carothers і Hartnett (2024), демократичний відступ часто є наслідком дій політичних лідерів, чия поведінка не обмежують інституційні або соціальні механізми контролю [2].

Загрозою для демократичного адміністрування є уряди, що діють як «непринципові принципали». Як зазначає Bauer (2023), бюрократи постають перед етичним вибором: або виконувати політику, що підриває демократію, або чинити спротив, ризикуючи професійною кар'єрою [1].

До прикладу, у Польщі бюрократи не продемонстрували масового спротиву політикам, що вдавалися до недемократичних практик, оскільки значна частина з них підтримувала уряд або не ідентифікувала його як «непринциповий» [6]. Натомість у Бразилії під час адміністрації Болсонару спостерігалися випадки як саботажу, так і професійного опору з боку чиновників у сферах охорони здоров'я та екології [4].

Серед можливих стратегій бюрократичного спротиву: саботаж, злив інформації, пасивний опір, а також публічні виступи. За Schuster et al. (2021), головним чинником готовності до спротиву є рівень мотивації до публічного служіння (PSM) – чим вищий він у працівника, тим імовірніший опір уряду, що діє проти суспільного інтересу [7].

Навіть в умовах відступу, такі чинники як професіоналізація та експертність залишаються вирішальними у визначенні доступу до бюрократії для зовнішніх груп інтересів. Проте уряди з авторитарними нахилами свідомо обмежують доступ до адміністративних каналів для «чужих» організацій [3].

У демократичному контексті медіа виступають у ролі посередника між владою та суспільством. Але за умов демократичного відступу журналістика може мимоволі легітимізувати авторитарні тенденції, якщо зосереджується не на аналізі політики, а на репрезентації суспільного невдоволення без його критичного осмислення [5]. Контроль урядів над медіа або їх делегітимація експертного знання впливає на якість адміністративної комунікації. За McDevitt та ін. (2022), засоби масової інформації можуть бути не лише об'єктом контролю, але й важелем демократичного захисту, якщо зберігають автономію і рефлексивність [5].

Розбіжності у висвітленні діяльності політиків та урядовців ліберальними та консервативними ЗМІ демонструють, що громадська думка формується у відносно закритих інформаційних екосистемах, що сприяє зростанню недовіри до незалежної бюрократії.

В умовах авторитарного дрейфу відбувається ерозія традиційного «експертного контракту» між політиками та бюрократами. Висококваліфіковані службовці, які раніше надавали незалежну аналітику, все частіше опиняються під тиском і змушені або мовчати, або діяти публічно [4].

Значна частина політичної комунікації відбувається неформально – через «бекграундні» брифінги, кулуарні домовленості, неофіційні контакти. Ці неформальні практики важко досліджувати, але вони глибоко впливають на зміст політичного рішення та його легітимність.

Запропонована ідея Держави-охоронця передбачає, що бюрократія має бути не лише інструментом політичної волі, але й активним захисником демократичних норм. Це вимагає інституціоналізації цінностей лібералізму всередині державної служби, що здатна протистояти авторитарному тиску політичних еліт [8].

Висновки. ЗМІ та політична комунікація є ключовими чинниками у формуванні нової динаміки між політичними та адміністративними елітами в умовах демократичного відступу. З одного боку, вони можуть слугувати

засобом зміцнення прозорості, але з іншого – ставати інструментом політичної маніпуляції або навіть авторитарного контролю. Бюрократи, зокрема в епоху «мегафонної демократії», повинні адаптуватися до нових вимог публічності та водночас залишатися носіями експертної нейтральності. Водночас реформа медіа, підтримка незалежної журналістики та інституціональне укріплення державної служби виступають критичними умовами збереження ліберальної демократії.

Список використаної літератури та джерел

1. Bauer Michael W. Administrative responses to democratic backsliding: When is bureaucratic resistance justified? URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/rego.12567>
2. Carothers Th., Hartnett B. Misunderstanding Democratic Backsliding Journal of Democracy, Volume 35, Number 3, July 2024, pp. 24-37. URL: <https://www.journalofdemocracy.org/articles/misunderstanding-democratic-backsliding/>
3. Dobbins Michael. Labanino Rafael. (2024). From agents of the people to agents of authority? How illiberal populism impacts interactions between regulatory agencies and external stakeholders. 2024. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/rego.12631>
4. Koga, N., et al. When bargaining is and is not possible. Policy and Society, Volume 42, Issue 3, September 2023, Pages 378–391, <https://doi.org/10.1093/polsoc/puad023>
5. McDevitt, M. Journalism and Democratic Backsliding. Political Communication Volume 39, 2022. Issue 4. Pages 500-516. <https://doi.org/10.1080/10584609.2022.2045401>
6. Piotrowska Barbara Maria Street-level bureaucracy and democratic backsliding. Evidence from Poland. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/gove.12876>
7. Schuster.Christian Exit, Voice, Sabotage: Public Service Motivation and Guerrilla Bureaucracy in Times of Unprincipled Political Principals. Journal of Public Administration Research and Theory, Volume 32, Issue 2, April 2022, Pages 416–435, <https://doi.org/10.1093/jopart/muab028>
8. Yesilkagit, K., et al. The Guardian State. Volume 84, Issue 3. May/June 2024. Pages 414-425. URL: <https://doi.org/10.1111/puar.13808>